

Σταύρος Βλίζος: «Για εμάς, αρχαιολογικός χώρος σημαίνει ανοιχτές πόρτες».

25.10.2019 - Eirini Kokorou (<https://www.pressenza.com/el/author/eirini-kokorou/>)

(Φωτογραφία: Ειρήνη Κοκκορού)

Μια συνομιλία με τον Σταύρο Βλίζο, υπεύθυνο της ανασκαφής στο Σπαρτιατικό ιερό του Αμυκλαίου Απόλλωνα.

«Ρώτα τον Αρχαιολόγο Σου για το Αμυκλαίον και περιηγήσου στον χώρο».

Το ανοικτό κάλεσμα των αρχαιολόγων των ανασκαφικών εργασιών στο Σπαρτιατικό ιερό του Αμυκλαίου Απόλλωνα, με ξάφνιασε. Θεωρούσα την κάθε ανασκαφή τόπο άβατο για τους μη μυημένους. Η ανοικτή, διαδραστική ξενάγηση με τους κατοίκους των γύρω περιοχών ξεκίνησε με την απεύθυνση στους επισκέπτες του Σταύρου Βλίζου[i], υπεύθυνου της ανασκαφής από το 2005 και διάδοχο του Αγγελου Δεληβορριά στη διεύθυνση του Ερευνητικού Προγράμματος Αμυκλών[ii]:

«Τι θα θέλατε από έναν αρχαιολογικό χώρο;».

Η απόκριση: *«Να είναι ζωντανός»*, άνοιξε τον διάλογο για το πώς.

Στο λόφο των Αμυκλών συνυπάρχουν μια εκκλησία κι ένα αρχαίο ιερό. Ο Σταύρος Βλίζος προτείνει για τη συνομιλία μας δυο καρέκλες στη βορεινή είσοδο της εκκλησίας της Αγίας Κυριακής. Η σκιά της πέφτει στον εξωτερικό χώρο σαντέμπλο. Τα σημεία του θρόνου και του ιερού του Απόλλωνα, δοξολογούνται στο πρωινό φως.

Είμαι εδώ γιατί θέλω να μάθω τις καταβολές αυτού του τόπου. Η μαρτυρία του Αμυκλαίου[iii] αν και δεν είναι η προβλεπόμενη όπως η επιταγή «*Η ταν ή επί τας*», θυμίζει πως η ιστορία δεν εξαντλείται στο κυρίαρχο αφήγημα. Απαιτείται μια οξυδερκής όσο και τρυφερή προσοχή, τόσο όσο και η αρχαιολογική σκαπάνη που ξεθάβει, παρατηρεί, μελετά και εκθέτει στο φως μιας νέας κατανόησης, τα έργα και το ιερό αίσθημα του ανθρώπου στη διάρκεια της πορείας του στη γη.

«Εδώ προσευχή είναι η πέτρα/ Και ο άνθρωπος/ μια κλωστή θαυμάτων»[iv].

Όσο κρατά η συνομιλία, η κλωστή αυτή ξετυλίγεται λάμπουσα κι εγώ επανατοποθετώ τον εαυτό μου ανάμεσα στο νέο και το παλιό, στο κέντρο ακριβώς του χρόνου.

Αυτή είναι και η αίσθηση που θα έχει και ο επισκέπτης σαν έρθει και σταθεί στο κέντρο του λόφου των Αμυκλών. Εδώ που προέβαλλε στον λακωνικό κάμπο ο Θρόνος του Απόλλωνα.

Τι να έχουμε κατά νου όταν ακούμε «Αμυκλαίον»;

Ένα βασικό μνημείο, μοναδικό στην παγκόσμια αρχιτεκτονική. Ο Θρόνος του Απόλλωνα. Στη μέση ένα τεράστιο άγαλμα ύψους δεκατριών μέτρων. Γύρω και πίσω του στοές. Το εσωτερικό του ιερού ήταν ένας ανοικτός χώρος, όπου προέβαλλε το άγαλμα του Απόλλωνα, σημείο αναφοράς για τη Σπάρτη και για όλο το Λακωνικό κάμπο. Επενδεδυμένο με χαλκό, έτσι όπως ήταν γυαλισμένο καθώς έπεφτε ο ήλιος επάνω του, έλαμπε σαν χρυσό. Αυτό ταίριαζε και με τη μυθολογία του Απόλλωνα. Υπάρχουν αναπαραστάσεις, όλοι στηρίζονται σε πηγές αρχαίων συγγραφέων, ο πιο γνωστός είναι ο Πausανίας, ο οποίος τον 2^ο αι. μ.Χ. ειδικά στο Αμυκλαίο σταμάτησε και περιέγραψε αναλυτικά αυτά που είδε. Είναι μια εγκυκλοπαίδεια η Πausανίου Ελλάδος Περιήγησις που περιγράφει στη ουσία την αρχαία ελληνική τοπογραφία. Μόνο στο Αμυκλαίο ο Πausανίας αφιέρωσε περισσότερο χρόνο. Όλα τα άλλα, τα περιγράφει σύντομα και φεύγει. Εδώ του έκανε εντύπωση ακριβώς αυτό το μνημείο, ο θρόνος, και μάλιστα στην Ολυμπία καθώς μιλάει για το ναό του Δία, σταματάει και κάνει μια παρένθεση, λέει ότι ο Δίας κάθεται σε ένα θρόνο στο ναό του, ο οποίος μοιάζει με το θρόνο του Απόλλωνα και κάνει τη παραπομπή. Το αναδεικνύει αυτό το στοιχείο κι έτσι κάνουν κι άλλοι συγγραφείς της αρχαιότητας.

Τα ευρήματα στο λόφο του Αμυκλαίου, δίνουν στοιχεία που στοιχειοθετούν τις ιστορικές πηγές;

Αυτή είναι η δυσκολία μετά τον αρχαιολόγο. Έχουμε μόνο ένα μικρό κομμάτι και κάποιες πέτρες, προσπαθήσαμε να ψάξουμε όλη αυτή την επιφάνεια του εδάφους προσεκτικά με οδοντόβουρτσες, για να βρούμε την τάφρο θεμελίωσης που να δείχνει ότι εδώ ήταν ένας τοίχος.

Το ιερό αυτό καταστράφηκε από φυσικά αίτια. Η ίδια η κατασκευή του θρόνου ήταν επιρρεπής. Δεν ήταν ένα στιβαρό μνημείο. Σύμφωνα με τις πηγές, οι Σπαρτιάτες γύρω στο 500 π.Χ. κάλεσαν τον Βαθυκλή, για να περιβάλλει το υπάρχον άγαλμα του Απόλλωνα. Ήθελαν να ενσωματώσουν κάτι που προϋπήρχε εδώ. Ο Βαθυκλής δεν ήταν Σπαρτιάτης. Ήταν από τη Μαγνησία της Μικράς Ασίας. Επηρεασμένος από την αισθητική την ιωνική επέβαλε λοιπόν έναν ιωνικό ρυθμό αλλά φυσικά δεν μπορούσε να αφήσει απέξω τη δωρική νοοτροπία. Οπότε έχουμε ένα πάντρεμα δωρικού και ιωνικού ρυθμού εδώ.

(<https://www.pressenza.com/el/2019/10/stauros-vlizos-gia-emas-arxaiologikos-xoros/stauros-vlizos-gia-emas-arxaiologikos-xoros-2/>)

(Φωτογραφία: ευγενική παραχώρηση της ομάδας του ερευνητικού προγράμματος Αμυκλαίων)

Η κύρια λειτουργία του ιερού του Απόλλωνα;

Η κύρια γιορτή του ιερού ήταν τα Υακίνθια. Μια γιορτή μετάβασης από την παιδική ηλικία στην εφηβική ηλικία. Εγώ την παραλληλίζω με το Πάσχα. Μόνο που ήταν Ιούλιο μήνα. Σαν διαδικασία έχουμε την ίδια ακολουθία. Πρώτα τη θλίψη και μετά τη χαρά. Πρώτα τις τελετές αποχωρισμού και πένθους για την ηλικία την παιδική, προς τιμήν του Υάκινθου. Ο Υάκινθος είναι η πρώτη μυθολογική μορφή εδώ πέρα, ο ήρωας των Αμυκλών, ο οποίος νέος είχε δυστυχώς την ατυχία να βρεθεί ανάμεσα στην έριδα μεταξύ Απόλλωνα και Ζέφυρου, του θεού άνεμου. Και οι δύο τον διεκδικούσαν. Ο Ζέφυρος φύσηξε και έστριψε τον δίσκο που έριψε ο Απόλλωνας και τον κύτησε. Εδώ σύμφωνα με τη μυθολογία βρίσκεται το σημείο όπου πέθανε ο Υάκινθος και από το αίμα του βλάστησε ο ομώνυμος ανθός.

Την πρώτη μέρα γινόταν τελετή μέσα στον ναό, γιατί ο τάφος του Υάκινθου ήταν η βάση του αγάλματος του Απόλλωνα. Μετά το πένθος η ανάσταση, γιορτές με τραγούδι και με μουσική. Οι τελετές για τον Απόλλωνα ο οποίος καθοδηγεί τα παιδιά στη μετάβαση αυτή, γίνονταν στον κυκλικό βωμό. Παράλληλα γίνονταν μουσικοί και αθλητικοί αγώνες. Είναι άγνωστο που γίνονταν αυτοί οι αγώνες. Μια υπόθεση που κάνω εγώ είναι ότι μπορεί να γίνονταν γύρω από το χώρο. Βρήκαμε ένα σημείο όπου έχουμε πάρα πολλά αναθήματα –δωράκια κατά κάποιον τρόπο των παιδιών στον Απόλλωνα.

Από τη λειτουργία των Υακινθίων, έχουμε στοιχεία για την κοινωνική πραγματικότητα της Αρχαίας Σπάρτης;

Εδώ στο Αμυκλαίο, έχουμε τη μόνη περίπτωση στις ελληνικές πόλεις όπου συμμετέχουν όλες οι κοινωνικές τάξεις. Όπου δεν είχαμε τον αποκλεισμό των κατώτατων τάξεων. Είναι μια σημαντική πληροφορία από τις αρχαίες πηγές και συνδυάζεται και με τα αρχαιολογικά δεδομένα. Έχουμε πάρα πολύ υλικό το οποίο σημαίνει ότι είχαμε πάρα πολύ κόσμο εδώ πέρα. Πρέπει να ερχόταν όλη η Λακωνία από τη Νεάπολη μέχρι την Πελάνα.

Η σημαντικότερη πηγή πέρα από τον Πausanias είναι ο Αθηναίος. Αν μπορεί κανείς να διαβάσει τους Δειπνοσοφιστές θα έχει μια πάρα πολύ ωραία εικόνα για το τι γινόταν εδώ στα Υακίνθια. Είναι μια ωραία ιστορία και προσπαθούμε να συνδυάσουμε τέτοιες πληροφορίες με δράσεις στο χώρο.

Ποιο είναι γραμμική χρονική σειρά των ανασκαφών;

Από τους πρώτους αρχαιολόγους στο ελληνικό κράτος, ο Χρήστος Τσουντας, έσκαψε εδώ και συνέχισε ένας άλλος μεγάλος Έλληνας αρχαιολόγος ο Άγγελος Δεληβοριάς. Μεταξύ αυτών παρεμβλήθηκαν οι Γερμανοί Fiechter το 1907 και Buschor το 1925.

Το 2010 έγινε η πρόταση στον Άγγελο Δεληβοριά να αναλάβει τις έρευνες στο Αμυκλαίο. Καθίσαμε μαζί και διατυπώσαμε τους στόχους μας. Ο μεγάλος στόχος είναι αυτός του κεντρικού μνημείου του θρόνου, από την άλλη όμως θέλουμε να μάθουμε πως ήταν η συνολική εικόνα αυτού του χώρου. Δημιουργήσαμε μια ποικιλόμορφη ερευνητική ομάδα όλων των ειδικοτήτων από θρησκευολόγο μέχρι ειδικό στη γεωμετρική κεραμική, από αρχιτέκτονα μέχρι γεωφυσικό.

Η καθαρά αυτή επιστημονική προσέγγιση μας οδήγησε δεκατρία χρόνια μετά να έχει αλλάξει εκατό τοις εκατό η εικόνα του ιερού από αυτή που παρουσιάστηκε στη βιβλιογραφία μέχρι και το 1990.

(<https://www.pressenza.com/el/2019/10/stauros-vlizos-gia-emas-arxaiologikos-xoros/stauros-vlizos-gia-emas-arxaiologikos-xoros-3/>)
(Φωτογραφία: ευγενική παραχώρηση της ομάδας του ερευνητικού προγράμματος Αμυκλαίων)

Ποια είναι αυτή η εικόνα;

Αφορά στη διαχρονική χρήση του λόφου, η οποία ξεκινά με τεκμήρια της πρωτοελλαδικής εποχής περίπου του 2200 π.Χ. Είναι μια υπόθεση που είχε διατυπώσει και ο Τσουντας και ο Fiechter. Εκείνοι με βάση τα κινητά ευρήματα. Εμείς βρήκαμε και κτιριακά κατάλοιπα με την έννοια των λαξευμάτων επί του φυσικού βράχου. Έχουμε δωμάτια τα οποία ταιριάζουν απόλυτα στην τυπολογία των σπιτιών της προϊστορικής εποχής, τα οποία είχαν μέσα πιθάρια. Αποθήκες δηλαδή, και σε συνδυασμό με την κεραμική καταλήγουμε στο ότι όντως ο λόφος αυτός στα πρωτοελλαδικά, μεσοελλαδικά χρόνια ήταν ένας οικισμός.

Αυτό που επιβεβαιώνεται επίσης από το νέο ερευνητικό πρόγραμμα είναι ότι κατά την ύστερη μυκηναϊκή εποχή, ο χώρος μετατρέπεται καθαρά σε χώρο λατρείας γιατί τα ευρήματα παύουν να αναφέρονται στην καθημερινή ζωή αλλά μόνο σε θρησκευτικές τελετές. Έχουμε πάρα πολλά ειδώλια και αγγεία, όπως κύλικες κι άλλα που ταιριάζουν σε ιεροτελεστίες. Αυτή λοιπόν είναι η εξέλιξη της μετάβασης από οικισμό σε ιερό, και το ιερό μετά αναπτύσσεται δυναμικά κατά την εποχή του σιδήρου, από τον 9^ο – 8^ο αιώνα π.Χ., μέχρι την ακμή του τον 6^ο αιώνα π.Χ. Τον πρώιμο 7^ο αιώνα π.Χ. έχουμε την πρώτη μνημειακή φάση με την κατασκευή του πρώτου μνημειακού περιβόλου και του ξόανου και η δεύτερη μεγάλη μνημειακή φάση είναι στα τέλη του 6^{ου} αιώνα π.Χ. γύρω στα 500, όπου κτίζεται ο θρόνος. Έχουμε το βωμό φυσικά και τη ανέγερση ενός δεύτερου μεγάλου περιβόλου.

Το ευτυχές γεγονός είναι ότι εντοπίσαμε την είσοδο στο ιερό. Γνωρίζουμε πια από πού διέρχονταν η πομπή των Υακινθιδίων. Επίσης ότι υπήρχαν και αρκετά βοηθητικά κτίρια στο ιερό. Αποθήκες, δεξαμενές που κτίστηκαν σταδιακά μέχρι την ύστερη αρχαιότητα. Οπότε αυτό το ιερό είχε μια έντονη δραστήρια ζωή μέχρι και τον 4^ο αιώνα μ.Χ. και μετά αρχίζει η παρακμή του και η αλλαγή του χαρακτήρα του λόφου σε χώρο χριστιανικής λατρείας. Γύρω στον 6^ο αιώνα μ.Χ. κτίζεται μία μεγάλη Βασιλική κι ένα Βαπτιστήριο. Αυτός ο συνδυασμός ήταν πολύ διαδεδομένος στις περιοχές όπου εξαπλωνόταν ο Χριστιανισμός.

Μετά την επιβολή της νέας αυτής θρησκείας η ακολουθία είναι ότι ο χώρος μετατρέπεται σε ένα νεκροταφείο. Η μεγάλη βασιλική καταστρέφεται και δημιουργείται ένας μικρότερος ναός τριγώνος.

Η χρήση του λόφου παράλληλα με νεκροταφείο είναι και αυτή του λατομείου. Και επειδή είχε αυτή την «ρετινιά» της αρχαιότητας, ότι ήταν σημείο αναφοράς της παλιάς θρησκείας -το σημείο του Απόλλωνα-, αλλά και για πρακτικούς σκοπούς -ο κόσμος εδώ πέρα είχε έτοιμο οικοδομικό υλικό- έγινε η ίδια λεηλασία που έχουμε και στη Σπάρτη και σε άλλες περιοχές.

Τι είναι αυτό που σας κάνει να επιστρέψετε κάθε χρόνο σε αυτή την ανασκαφή;

Το καθαρά επιστημονικό ενδιαφέρον. Να ερμηνεύσουμε ένα χώρο, στον οποίο δυστυχώς δεν υπάρχουν εμφανή ερείπια οπότε αυτό κάνει τη δουλειά μας ακόμη πιο δύσκολη και ενδιαφέρουσα. Το μεγάλο στοίχημα είναι η όσο γίνεται πιο ορθή ερμηνεία του συνόλου του χώρου. Εγώ προσωπικά δεν ξεχωρίζω ένα καλύτερο μνημείο, ένα δεύτερο μνημείο. Για μένα έχουν όλα την ίδια αξία γιατί ακριβώς μιλάμε και περιγράφουμε την εξέλιξη της τοπικής κοινωνίας, της κοινωνίας της Σπάρτης από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, οπότε είναι σημαντικό για μένα το γεγονός ότι αποκαλύψαμε πάρα πολύ καινούργιο έδαφος.

Αυτό μας ενθουσίασε όλους σαν ομάδα και αυτό μας κρατάει ακόμη εδώ. Η ανακάλυψη ακόμη περισσότερων νέων στοιχείων. Η δημοσίευση των πορισμάτων είναι μία άμεση προτεραιότητα που πρέπει να ολοκληρωθεί τα επόμενα δύο χρόνια, για να τεκμηριώσουμε και επιστημονικά τη θέση μας, να παρουσιάσουμε στην επιστημονική κοινότητα τα ειδικά συμπεράσματα. Οι έρευνες μας, μάς δείχνουν τον δρόμο της συνέχειας, της ακολουθίας, της αναζήτησης ακόμη πιο πέρα. Κάθε χρόνο λοιπόν κλείνουμε γιατί ένα καινούργιο παράθυρο άνοιξε και ξέρουμε ότι την επόμενη χρονιά θα αναζητήσουμε αυτό το νέο χώρο.

Φέτος ποιο ήταν αυτό το παράθυρο;

Η συνέχεια του ιερού προς τα νότια, η εξάπλωση του χώρου χρήσης του ιερού προς τα εκεί, κάτι το οποίο αναδεικνύουν οι κτιριακές εγκαταστάσεις στο νότιο άκρο του ιερού. Ο λόφος ο ίδιος με τη γεωμορφολογία του, μας δείχνει ότι μπορούμε να περιμένουμε κάτι εκτός των σημερινών ορίων του χώρου. Αν ολοκληρωθούν και οι διαδικασίες απαλοτρίωσης των εκτάσεων που περιβάλλουν σήμερα στενά τον γνωστό αρχαιολογικό χώρο, του χρόνου θα μπορούσαμε να επεκταθούμε προς νότο και δυτικά, για να εντοπίσουμε αυτό που υποθέτουμε. Τα επιπλέον βοηθητικά κτίρια του ιερού, και γιατί όχι και μία πρόσβαση, μια οδό, προς το ιερό.

Παράλληλα με τις ανασκαφικές εργασίες κάνετε ανοικτό κάλεσμα στον κόσμο να έρθει να δει τι γίνεται στο λόφο, να ρωτήσει, να μάθει για την ανασκαφή.

Ακριβώς αυτό. Το τρέχον πενταετές που λήγει φέτος, είχε θέσει εξ αρχής έναν ακόμη στόχο, αυτόν της επικοινωνίας με την κοινωνία. Ξεκινήσαμε συστηματικά να προσεγγίζουμε την τοπική κοινωνία, να μιλάμε με τον κόσμο που ζει εδώ κοντά, αλλά και με τους Σπαρτιάτες. Το κάναμε με διάφορους τρόπους. Ο πιο διαδεδομένος ήταν και είναι αυτός της έρευνας κοινού, δηλαδή διαμορφώνουμε κάθε χρόνο ένα ερωτηματολόγιο με στοχευμένες ερωτήσεις για να δούμε πως σκέφτεται, ποια είναι η αντίληψη του κατοίκου των Αμυκλών σχετικά με το χώρο. Μέσα από αυτό το ερωτηματολόγιο ο κάτοικος γνωρίζει τους αρχαιολόγους, μπορεί να συζητήσει μαζί τους. Οι μουσειολόγοι που κάνουν αυτή την έρευνα επικοινωνούν αυτή την νοοτροπία, ότι ελάτε πάμε στην ανασκαφή να δείτε πρώτα από όλα τι βγαίνει, αλλά επιπλέον να καταλάβετε ποια είναι η δουλειά του αρχαιολόγου, ποια είναι η διαδικασία της ανασκαφής. Αυτό το πετύχαμε σε μεγάλο βαθμό, γιατί μετά από πέντε χρόνια, είμαστε μέρος της τοπικής κοινωνίας εδώ, το χωριό μας γνωρίζει. Το δεύτερο σημείο αναφοράς για εμάς είναι να

δημιουργούμε εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά του σχολείου των Αμυκλών. Κάνουμε κατά τη διάρκεια της χρονιάς εκπαιδευτικές δράσεις μέσα στο σχολείο. Το καλοκαίρι παράλληλα με την ανασκαφή, κάνουμε εκπαιδευτικές δράσεις για τα παιδιά του δημοτικού για να συνδυάσουν ακριβώς αυτές τις θεωρητικές γνώσεις με τις πρακτικές και εφαρμογές μέσα στο χώρο, πάνω στην ανασκαφή.

(<https://www.pressenza.com/el/2019/10/stauros-vlizos-gia-emas-archaiologikos-xoros/stauros-vlizos-gia-emas-archaiologikos-xoros-6/>)
(Φωτογραφία: Ειρήνη Κοκκορού)

Σας ενδιαφέρει ιδιαίτερα η σύνδεση των κατοίκων με τον αρχαιολογικό χώρο.

Είναι η κεντρική ιδέα μας, ο αρχαιολογικός χώρος να είναι μέρος της καθημερινότητας των πολιτών. Ο κάτοικος της περιοχής να μην θεωρεί ότι ο αρχαιολογικός χώρος σημαίνει κάτι ξένο, κάτι απαγορευμένο, κάτι το οποίο απαιτεί ειδικές γνώσεις, κάτι στο οποίο μπορούν να πηγαίνουν μόνο οι αρχαιολόγοι.

Για εμάς, αρχαιολογικός χώρος σημαίνει ανοιχτές πόρτες.

Η τοπική κοινωνία πρώτα από όλα, αλλά φυσικά και οι επισκέπτες από την Ελλάδα κι όλο τον κόσμο να νιώθουν πως εδώ μπορούν να περπατήσουν, να ακούσουν, να κουβεντιάσουν και να βιώσουν διαφορετικά το χώρο, γιατί αυτή είναι και η βασική προϋπόθεση να μείνουν ζωντανοί αυτοί οι χώροι. Είναι ανάγκη να το πάρουμε απόφαση ότι η ανασκαφή πια έχει κι ένα δεύτερο μεγάλο σκέλος, να διατηρήσουμε ζωντανούς αυτούς τους χώρους.

Πως μπορεί να κρατηθεί ζωντανός ο διάλογος με την αρχαιότητα;

Δουλέψαμε θεματικές δράσεις. Δηλαδή να συνδυάζουμε την επίσκεψη της τοπικής κοινωνίας στο χώρο με μία συζήτηση για τις διατροφικές συνήθειες, την αρχιτεκτονική, την αλλαγή του περιβάλλοντός από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ο αρχαιολογικός χώρος μπορεί να είναι ένας τόπος όπου ο άνθρωπος μαθαίνει κάτι για την εξέλιξη του, για την ίδια του την υπόσταση. Είναι επίσης σημαντικό να δίνονται αφορμές ώστε να έρχονται οι άνθρωποι εδώ, για ψυχαγωγία. Να ξέρει ο κόσμος ότι εδώ επάνω μπορεί να έρχεται και για μία ομιλία ή μια ωραία συναυλία κατά τη διάρκεια του ηλιοβασιλέματος. Να δώσουμε την αίσθηση στον άνθρωπο εδώ πέρα, ότι ναι! είναι ένα σημείο στο οποίο θα νιώσω καλά, θα περάσω καλά και θα μάθω και κάτι συγχρόνως. Έχουμε ανάλογα παραδείγματα από όλο τον κόσμο.

(<https://www.pressenza.com/el/2019/10/stauros-vlizos-gia-emas-archaiologikos-xoros/stauros-vlizos-gia-emas-archaiologikos-xoros-7/>)
(Φωτογραφία: Ειρήνη Κοκκορού)

Εδώ συνυπάρχει ένα αρχαίο ιερό και μία βυζαντινή εκκλησία. Νομίζετε ότι τέτοιοι χώροι μπορούν να βοηθήσουν στην αναγνώριση της ανάγκης του ανθρώπου διαχρονικά για πνευματικότητα, με κατανόηση και χωρίς φανατισμό;

Αυτό είναι ένα καλό στοιχείο κι ένα προνόμιο θα έλεγα γιατί ακριβώς με την ύπαρξη εδώ της εκκλησίας της Αγίας Κυριακής μας δίνεται η αφορμή να εντάξουμε και τη μορφή της θρησκείας αυτής αλλά και το σήμερα στο αρχαιολογικό τοπίο. Κι είναι πάντα σημαντικό αυτό εάν βέβαια προσφέρει και τις σωστές πληροφορίες στους κατοίκους. Εάν εμείς με την ανάδειξη του χώρου δώσουμε πληροφορίες μέσα από τις οι οποίες κατανοεί κανείς ότι είναι μια εξέλιξη της ανθρωπότητας αυτή, να υπάρχει μια άλλη μορφή λατρείας εδώ, άλλες τυπολογικές μορφές κτιρίων, τότε ο άνθρωπος φυσικά θα κατανοήσει ότι αυτά συνυπήρχαν ότι αυτό είναι μια φυσική εξέλιξη της ανθρωπότητας.

Στην ουσία στον αρχαιολογικό χώρο η Αγία Κυριακή λειτουργεί και σαν ένα μουσείο. Το να λείε κανείς στον επισκέπτη ότι βλέπετε πέτρες οι οποίες παλιά ήταν του αρχαίου μνημείου και τεμαχίστηκαν για να φτιαχτεί η καινούργια αυτή εκκλησία, είναι πολύ σημαντικό κομμάτι. Αμα δείτε πάνω από το υπέρθυρο, υπάρχει μια ζώνη που είναι ξεκάθαρο από βυζαντινό μνημείο. Υπολογίζουμε ότι αυτό το κομμάτι προέρχεται από τη μεγάλη βασιλική που προϋπήρχε εδώ. Πολλά κομμάτια του Αμυκλαίου ταξίδεψαν από το Μυστρά βεβαιωμένα, μέχρι το Δαφνί, περίπου 20 χιλιόμετρα από εδώ. Στο σημερινό χωριό στο εκκλησάκι του προφήτη Ηλία, βυζαντινό μνημείο του 15^{ου} αιώνα, υπάρχουν μεγάλα κομμάτια του θρόνου και του βωμού ενσωματωμένα στους τοίχους που είναι ορατά. Είναι σημαντικό να έχει ο επισκέπτης την πληροφορία, εδώ, με φωτογραφίες και να τον παραπέμπει: «Πήγαινε να δεις τον προφήτη Ηλία και θα καταλάβεις ότι αυτά τα 9 μέλη βρίσκονται ενσωματωμένα σε εκκλησίες». Για εμάς είναι δεδομένο ότι θα προσθέσουμε όλες αυτές τις πληροφορίες που θα συνδέσουν τον χώρο με το χωριό.

(<https://www.pressenza.com/el/2019/10/stauros-vlizos-gia-emas-arxaiologikos-xoros/stauros-vlizos-gia-emas-arxaiologikos-xoros-4/>)
(Φωτογραφία: ευγενική παραχώρηση της ομάδας του ερευνητικού προγράμματος Αμυκλαίων)

Ποιο είναι το όραμά σας για να κρατηθεί ζωντανός ο αρχαιολογικός χώρος του Λόφου των Αμυκλών;

Θέλουμε να δημιουργήσουμε ένα δίκτυο με όλους τους άλλους πόλους της Σπάρτης. Ο Μυστράς είναι ένα βασικό στοιχείο αναφοράς. Το δικό μου το όραμα είναι να υπάρχει ένα δίκτυο χώρων με σημείο αναφοράς το αρχαιολογικό μουσείο της Σπάρτης είτε παλαιό είτε νέο. Θα δημιουργήσει μια τέτοια συνέργεια και θα είναι δυναμική η παρουσία των αρχαιολογικών χώρων. Θα προσφέρει αυτά που θέλει ο κόσμος σήμερα και αύριο, θα οδηγή τον επισκέπτη από τον ένα χώρο στον άλλο και νομίζω ότι αυτή είναι η πιο ολοκληρωμένη μορφή παροχής πολιτιστικού προϊόντος. Αυτό που κάνουν πολλά μουσεία έξω, εδώ μπορεί να γίνει με αρχαιολογικούς χώρους. Ένα εισιτήριο για πολλούς αρχαιολογικούς χώρους, ένα εισιτήριο για συγκεκριμένη διαδρομή κ.α. Μπορούμε να κάνουμε πάρα πολλά και με την άλλη μου ιδιότητα ως πανεπιστημιακού δασκάλου, όπου διδάσκω ακριβώς αυτά τα θέματα της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, της ανάδειξης διαχείρισης αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, προσπαθώ να βρω μια φόρμουλα, πως θα μπορεί το Αμυκλαίον να λειτουργήσει και να εξασφαλίσει το μέλλον του μέσα σε αυτό το πλαίσιο ενός δικτύου χώρων.

Οι στόχοι σας για τη λειτουργία του χώρου;

Ένας λειτουργικός αρχαιολογικός χώρος. Να προχωρήσει η αναστήλωση του θρόνου. Όλες αυτές οι πέτρες να μπουν στη θέση του θρόνου, να φανεί, να καταλάβει κάποιος πως ήταν αυτό, να υπάρχουν οργανωμένες διαδρομές για τον επισκέπτη που θέλει καθοδήγηση αλλά να είναι και ελεύθερος ο χώρος για αυτόν που δεν θέλει καθοδήγηση, να υπάρχουν πινακίδες με πληροφορίες και με εικόνες ώστε να έχει ο επισκέπτης μια αναπαράσταση των μνημείων, να οριοθετηθεί ο νέος αρχαιολογικός χώρος, τα 25 στρέμματα που έχουν προστεθεί από το νέο ερευνητικό πρόγραμμα στα 10 στρέμματα που ήταν ο χώρος, και για να καταλήξω να αποδώσουμε εμείς, το ερευνητικό πρόγραμμα, τον πυρήνα του αρχαιολογικού χώρου στην εφορεία Αρχαιοτήτων, στο Ελληνικό Δημόσιο, κυρίως όμως στον κόσμο.

Δηλαδή δεν θέλω να υπάρχει κλειστή πόρτα εδώ πέρα.

Τι προσδοκάτε από την τοπική κοινωνία;

Να δώσουμε μία ώθηση σε αυτό το όραμα. Όταν κλείσουν οι εργασίες στο χώρο μπορεί να αποτελέσει το σωματείο «Οι φίλοι του Αμυκλαίου» ένα μοχλό. Θα έπρεπε να είναι ένα μαζικό σωματείο. Οι νέοι άνθρωποι να συμμετέχουν, με μια δυναμική για να προχωρήσει το όραμα.

(<https://www.pressenza.com/el/2019/10/stauros-vlizos-gia-emas-archaiologikos-xoros/stauros-vlizos-gia-emas-archaiologikos-xoros-1/>)
(Φωτογραφία: ευγενική παραχώρηση της ομάδας του ερευνητικού προγράμματος Αμυκλαίων)

[i] Πτυχιούχος του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων το 1989. Μετά τη θητεία του στο Υπουργείο Πολιτισμού/Γ' ΕΠΚΑ (1997-2001) εργάστηκε στο Μουσείο Μπενάκη ως ερευνητής και επιστημονικός συνεργάτης του Διευθυντή κ. Άγγελου Δεληβορριά (2002-2013). Δίδαξε ως μέλος ΣΕΠ στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και από το 2006 στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο όπου το 2010 εκλέχθηκε μέλος ΔΕΠ στο Τμήμα Αρχαιολογίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας.

[ii] https://www.facebook.com/profile.php?id=1762215384042382&ref=br_rs (https://www.facebook.com/profile.php?id=1762215384042382&ref=br_rs)

[iii] http://www.amyklaion.gr/?page_id=412 (http://www.amyklaion.gr/?page_id=412)

[iv] Τσαλαπάτης Θωμάς, από την ποιητική συλλογή «Άλμπα», εκδόσεις Εκάτη.